

ТЕХНОЛОГІЧНІ СИСТЕМНО-УТВОРЮЮЧІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ ПІВНІЧНОЇ КОРЕЇ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

TECHNOLOGICAL SYSTEM-FORMING FACTORS OF THE FORMATION OF THE FOREIGN POLITICAL IMAGE OF NORTH KOREA: GENERAL CHARACTERISTICS

Петров П. Г.,

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин*

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

У статті автор досліджує місце Північної Кореї у сучасній системі міжнародних відносин, через призму зовнішньополітичного іміджу держави. Метою статті виступає окреслення загальних характеристик системо-утворюючих чинників формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї у технологічному вимірі. Актуальність дослідження іміджу Північної Кореї визначається її геополітичним значенням як у регіоні так і у рамках системи міжнародної стабільності. Також, актуальність проявляється у значимості ролі іміджу у позиціонуванні у зовнішньополітичному просторі. Саме його характер, що базується на загально визнаних у міжнародній спільноті політичних, економічних, соціальних особливостях буде виступати або позитивним елементом, що сприятиме міжнародному позиціонуванню держави, або негативним елементом. На основі досліджень українських та закордонних дослідників здійснено огляд системно-утворюючих чинників формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї. Зокрема проаналізовано його політичну систему як один з фундаментальних внутрішніх чинників формування, розгалуженість системи наявних зовнішньополітичних зв'язків і відповідні ефективність і можливості реалізації міжнародної політичної комунікації. Досліджується участь Північної Кореї у системі міжнародних організацій та міжнародних договорів. Проаналізовано особливості публічної дипломатії Північної Кореї. У рамках висновків до дослідження, проаналізувавши широкий комплекс наявної інформації щодо, Північної Кореї, зазначається про відсутність системної державної політики з формування зовнішньополітичного іміджу держави. Класичні технологічні системно-утворюючі чинники формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї функціонують у рамках створення її негативного зовнішньополітичного іміджу, що базується на об'єктивних характеристиках.

Ключові слова: технологія, зовнішня політика, демократія, політична комунікація, міжнародні організації, публічна дипломатія.

In the article, the author examines the place of North Korea in the modern system of international relations, through the prism of the state's foreign policy image. The purpose of the article is to outline the general characteristics of the system-forming factors of the formation of the foreign policy image of North Korea in the technological dimension. The relevance of the study of the image of North Korea is determined by its geopolitical significance both in the region and within the framework of the international stability system. Also, relevance is manifested in the importance of the role of image in positioning in the foreign policy space. Its very nature, which is based on the political, economic, and social features generally recognized in the international community, will act either as a positive element that will contribute to the international positioning of the state, or as a negative element. Based on the research of Ukrainian and foreign researchers, an overview of the system-forming factors of the formation of the foreign policy image of North Korea was carried out. In particular, its political system was analyzed as one of the fundamental internal factors of its formation, the extensiveness of the system of existing foreign political relations and the corresponding effectiveness and possibilities of international political communication. The participation of North Korea in the system of international organizations and international treaties is studied. Peculiarities of public diplomacy of North Korea are analyzed. As part of the conclusions to the study, after analyzing a wide range of available information about North Korea, it is noted that there is no systematic state policy on the formation of the state's foreign policy image. The classic technological system-forming factors of the formation of the foreign policy image of North Korea function within the framework of the creation of its negative foreign policy image, which is based on objective characteristics.

Keywords: technology, foreign policy, democracy, political communication, international organizations, public diplomacy.

Постановка проблеми. Імідж держави у сучасних міжнародних відносинах відіграє роль системо-утворюючого чиннику, що може здійснювати якісний чи негативний вплив на його позиціонування у системі міжнародних взаємин. Важливість іміджу можливо пояснити і через особливості характеру сучасної системи міжнародних відносин, що володіє продемократичним

характером тому, позиції міжнародного актора у міжнародному просторі, зокрема у сфері реалізації з ним дискурсу, будуть залежить у першу чергу, від рівня розвитку демократії в рамках його внутрішнього позиціонування та дотримання демократичних інституцій у зовнішній діяльності, а по-друге від ментального конструкту, що сформований про актора у зовнішньої спільноті. Зна-

чимість фактору уявлення зовнішньої спільноти, починаючи від пересічного громадянина, пояснюється фактором демократичного розвитку провідних акторів системи міжнародних відносин, так як, саме пересічний громадянин виступає елементом влади у демократичній державі і може здійснювати вплив на зовнішню політику держави.

Актуальність дослідження іміджу Північної Кореї визначається її геополітичним значенням як у регіоні так і у рамках системи міжнародної стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриття теми формування іміджу Північної Кореї чи її зовнішньополітичної діяльності не віднайшло широкого висвітлення в українському науковому просторі, що знов актуалізує визначену тематику дослідження, зокрема, у рамках дослідження було використано науковий доробок Осадчук І.Ю. у вивченні політичного режиму Північної Кореї. Інший вектор ми вбачаємо у зарубіжному науковому дискурсі: Nishizawa L., Duan A., Albert E. Hellmann O., Oppermann K. Також використовувалась інформація з джерел міжнародних інститутів, зокрема The Diplomatic Service of the European Union тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Метою статті виступає окреслення загальних характеристик системоутворюючих чинників формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї у технологічному вимірі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних дослідницьких завдань: проаналізувати внутрішні та зовнішні системоутворюючі чинники формування іміджу Північної Кореї у технологічному аспекті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державний імідж системно складне та багатогранне явище, що формується під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, тобто, уявлення про державу формується на основі її діяльності у внутрішньому державному просторі та зовнішньому міжнародному просторі. Можливо виділити і статичні чинники, наприклад географічне положення, кліматичні умови. Проте, фундаментальними для системи сучасних міжнародних відносин, залишається саме оцінка при формуванні іміджу держави його внутрішньополітичної діяльності та зовнішньополітичної діяльності. Тому дослідження системо-утворюючих чинників іміджу Північної Кореї саме на аналізі таких.

Досліджуючи внутрішні чинники формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї першочергово варто зазначити, що держава є специфічним актором міжнародних відносин, узагальнено у науковому просторі її характеризують як комуністичну диктатуру, що залишилась єди-

ною у сучасній міжнародній системі [2]. Утворена 1948 р. у наслідок радянського впливу її геополітична характеристика також залишається незмінною та підтверджується тісними зовнішньополітичними зв'язками з московським режимом та КНР. Осадчук І. у рамках свого дослідження політичного режиму Північної Кореї визначає його посттоталітарним, тобто таким, в рамках діяльності якого присутня офіційна ідеологія, наявний обмежений плюралізм, присутня вагома роль у політичній системі монополії на засоби масової інформації, поліцейський контроль та вплив військових [1, с. 224-225].

Така внутрішньополітична характеристика як чинник формування зовнішньополітичного іміджу не є тотожною з загальним продемократичним характером сучасної системи міжнародних відносин, що дозволяє стверджувати про формування негативного зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї як недемократичної держави.

У рамках підтвердження такої тези, можливо навести контекстуально зовнішній чинник формування іміджу Північної Кореї, а саме оцінка держави незалежними міжнародними організаціями.

Прикладом може слугувати аналітична діяльність Freedom House, недержавна організація діяльність якої спрямована на захист прав людей, просуванням демократичних трансформацій, концентруючи свою діяльність на політичних правах і громадянських свободах [4]. А саме, їх аналітичний звіт «Freedom in the World» – «це найбільш читаний і цитований звіт такого роду, який відстежує глобальні тенденції щодо політичних прав і громадянських свобод за 50 років» [3]. Звіт відображає числові рейтинги по країні, що сформовані за акторською методикою, аналізуючи специфіку виборчого процесу, політичний плюралізм, громадянську участь у політичному процесі, свободу вираження переконання та поглядів, верховенство права, право на утворення асоціацій, організацій, індивідуальні права, особисту автономію [3].

Відповідно до звіту Freedom in the World 2023 р. Північна Корея набрала 3 зі 100 балів [3]. за визначними вище критеріями. Узагальнено, вона характеризується як держава в якій: голова держави та національні законодавчі представники обрані не у рамках демократичних принципів, а саме вільними та чесними виборами і відповідно, законодавство держави у цій сфері є упередженим; люди не мають право об'єднуватися в різні політичні партії, конкуруючі політичні організації, відсутня будь-яка політична можливість для опозиції реалізувати свою діяльність, на політичний вибір людей впливають зовнішні фактори та відсутня рівність політичного вибору; великий рівень закритості діяльності політичних інститутів та високий рівень корупції; відсутні вільні та незалежні засоби масової інформації, існують

критичні обмеження та контроль віросповідань, відсутня академічна свобода та свобода слова в принципі; відсутня незалежна судова система та будь який інший вид захисту громадян державою тощо [3]. Проте, наявні певні свободи в економічній сфері на рівні 1 з 4 відповідно до градації звіту, усі попередні показники – 0 з 4 [3]. Така характеристика, додатково, як чинники впливає на формування відповідного негативного іміджу держави.

Такі негативні чинники, не визначають Північну Корею як активного учасника міжнародного дискурсу, проте, комунікація у рамках дипломатичної діяльності держави існує та також може виступати чинником формування іміджу. Північна Корея має 47 посольств у країнах світу та підтримує певну дипломатичну комунікацію зі 160 країнами світу [7]. У свою чергу, політичний режим Північної Кореї і відповідний імідж, що він несе за собою, не дозволяють, у повній мірі реалізувати наявну мережу дипломатичних контактів та досягти якісного позиціонування у системі міжнародних відносин.

У цьому контексті, можливо навести приклад взаємовідносин ЄС та Північної Кореї, активний діалог між якими реалізується на регулярній основі з 1998 р. і з 2001 р. європейське співтовариство встановило дипломатичні відносини з Північною Кореєю як і більшість країн ЄС. Наявні можливості комунікації дають змогу дискурсу щодо питань нерозповсюдження ядерної зброї та захисту прав людей. Основна позиція ЄС у відношеннях з Північною Кореєю полягає у «політиці критичного ставлення до Кореїської Народно-Демократичної Республіки (КНДР). Її цілі полягають у підтримці тривалого зниження напруженості на Кореїському півострові та в регіоні, підтримці міжнародного режиму нерозповсюдження зброї масового знищення та покращенні ситуації з правами людини в КНДР» [9].

Окремим чинником формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї можливо визначити участь держави у міжнародних організаціях. Так, Північна Корея, є членом ООН з 1991 р. та членом більше 20 його інституцій, зокрема: Програма ООН з навколишнього середовища 1994 р.; Міжнародна організація цивільної авіації 1977 р.; Фонд народонаселення ООН 1985 р.; Міжнародна морська організація 1986 р.; Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку 1981 р. та ін. Також Північна Корея є учасником ряду багатосторонніх міждержавних організацій та регіональних організацій, зокрема: Міжнародний центр сільського господарства та біологічних наук 2010 р.; Міжнародна електро-технічна комісія 2004 р.; Міжнародна організація мобільного супутникового зв'язку 2013 р. та ін. [8]. Проте, неможливо не визначити високий чи достатній рівень політичної участі Пів-

нічної Кореї у міжнародних організаціях, і надати їй характеристику як латентного учасника таких міжнародних інституцій, що, у свою чергу, також виступає негативним чинником формування іміджу Північної Кореї.

Варто зазначити, Північна Корея не є учасником провідних міжнародних економічних, фінансових організацій, інститутів це відповідно Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Азіатський банк розвитку Світова організація торгівлі, Всесвітня митна організація та ін. [3]. Наприклад, як наслідок, не будучи членом Світової організації торгівлі вона не користується перевагами щодо імпорту своєї продукції із країн, що розвиваються до ЄС у відповідності до Загальної системи преференцій ЄС [9]. Узагальнено, зовнішньоекономічну діяльність Північної Кореї можливо окреслити як зовнішньоекономічну діяльність «Північна Корея-КНР». КНР є основним економічним партнером держави та у багатьох економічних сферах основою її існування. Так, у період з 2022 р. по 2023 р. експорт Китаю зріс на 110%, імпорт зріс на 95,6%. У 2023 р. найбільшими експортними товарами Китаю до Північної Кореї були ліки на 5,05 млн доларів, тканина 4,8 млн доларів, харчові продукти 9 млн доларів. Також, у 2023 року найбільше імпорту Китаю з Північної Кореї становили базові продукти ручної праці на більше ніж 10 млн доларів [11]. Неучасть Північної Кореї у провідних міжнародних економічних організаціях, інститутах не дають можливості оцінити її як учасника світової економіки і відповідного позиціонування у ній, що можливо оцінити також як неопозитивну тенденцію в уявленні про неї та, у цілому стверджувати, про відсутність позитивного міжнародного економічного іміджу.

Відповідні іміджеві тенденції Північної Кореї прослідковуються і у сфері міжнародної безпеки, а саме не участь держави ряді міжнародних організацій, інститутах, діяльність яких спрямована на контролі над озброєннями, нерозповсюдженням ядерної зброї, зокрема Організація із заборони хімічної зброї, Вассенаарські домовленості, Режим контролю за ракетними технологіями, Міжнародне агентство з атомної енергії [8].

Діяльність Північної Кореї у рамках міжнародної безпеки, що відповідно впливає на її імідж, можливо оцінити у край негативно. Так починаючи з 2006 р. Рада Безпеки ООН прийняла ряд резолюцій, що накладають санкції на Північну Корею за розробку балістичних ракет та ядерної зброї. Санкції включають: «заборону торгівлі зброєю та військовою технікою, технологіями подвійного призначення, транспортними засобами, промисловим обладнанням та металами; заморозку активів осіб, які беруть участь у ядерній програмі країни; заборону імпорту деяких предметів розкоші; заборону експорт електрообладнання, вугілля, мінера-

лів, морепродуктів та іншої продовольчої та сільськогосподарської продукції, деревини, текстилю та каменю; обмеження північнокорейського експорту робочої сили; обмеження імпорту нафти та продуктів її переробки; заборону імпорту природного газу; обмеження права рибальства; обмеження науково-технічне співробітництво з Північною Кореєю; заборона членам ООН відкривати північнокорейські банківські рахунки та банківські офіси» [6].

Схожа реакція на роль Північної Кореї у міжнародній безпековій сфері реалізують «центральної» держави системи міжнародних відносин. Так, США реалізують власну політику санкцій проти Північної Кореї, в якій первинно зосереджують свою увагу на економічному секторі, а також більший кількості компаній та осіб. Окрема політика санкцій США має ширший характер на обмежуючі санкції ООН. Основною метою санкцій США полягає у перешкоджанні розробці ядерних технологій, ракет Північною Кореєю та на кібератаки (кібератака на комп'ютерні систем «Sony» у 2014 р., атака програми-вимагача «WannaCry» у 2017 р.) організованих нею [6].

У рамках нівелювання зазначених вище негативних іміджевих чинників в зовнішньополітичній діяльності Північної Кореї присутнє використання публічної дипломатії, проте це використання носить специфічний характер. У класичному розумінні, публічна дипломатія передбачає використання технологій, що забезпечують інформаційний вплив на зовнішню спільноту створюючи відповідне ментальне уявлення про державу у неї, зазвичай формування образу базується на демонстрації культурних, політичних, економічних перевагах тощо. Невід'ємним елементом сучасної публічної дипломатії є налагодження двосторонньої комунікації державним інститутами та громадянами держави з зовнішньою спільнотою. Ефективними методами реалізації виступають цифрові технології комунікації, політичної комунікації.

Проте, Північна Корея характеризується низьким технологічним розвитком, зокрема цифрової сфери тоталітарним обмеженням зовнішньої, внутрішньої комунікації. Як наслідок, основною технологією, що використовується Північною Кореєю є пропагандистські фотографії. Застосування такої технології має на меті штучно наділити політика певними якостями, зокрема наділити політичного лідера атрибутами співчуття візуалізуючи потискання руки або обіймів зі пересічними громадянами, наблизити політичного лідера до народу, що є актуальним для авторитарних/тоталітарних лідерів, фото у колі дітей, спрямовані викликати співчуття, для демонстрації сили політичного лідера, візуалізація реалізується у контексті демонстрації його,

наприклад, на полюванні [5] «Схоже, що Кім хоче посилити враження, що він молодий, енергійний, рухливий – якості, які він також приписує своїй країні» [10]. Така публічна дипломатія також спрямована на формування у зовнішньої спільноти думки не лише про політичного лідера та державу, але й проте, як внутрішнє суспільство ставиться до своєї держави та свого політичного лідера.

Як стверджують Хелман О. та Оперман К. така специфіка публічної дипломатії Північної Кореї, а саме пропагандистських фотографії є ефективною але у рамках аудиторії, що володіє обмеженими політичними знаннями [5].

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У рамках проведеного дослідження було проаналізовано ряд внутрішніх та зовнішніх чинників формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї. Узагальнено, можна стверджувати, що існуючий посттоталітарний політичний режим формує негативне уявлення про внутрішньополітичну, економічну, соціальну діяльність держави. Ця теза підтверджується і іншим зовнішнім чинником, а саме звітами міжнародних недержавних організацій, що здійснюють оцінку рівня розвитку демократії та демократичних інституцій у Північній Кореї.

Геополітичне положення держави у формуванні її зовнішньополітичного іміджу окреслюються тривалою історичною та сучасною конфліктністю, що також виступає як системний негативний чинник.

Окремо виділення, як зовнішнього чиннику формування зовнішньополітичного іміджу, технологія участь країни у міжнародних організаціях. Аналіз продемонстрував латентну участь Північної Кореї у політичних міжнародних організаціях і відсутність участі у організаціях економічного характеру. Це не дозволяє сформувати імідж Північної Кореї як позиційного учасника політичної та економічної сфери сучасної системи міжнародних відносин.

Аналіз ролі Північної Кореї у сфері безпеки системи міжнародних відносин, як технології формування її зовнішньополітичного іміджу, демонструє систематичне порушення нею норм та принципів міжнародного права та неучастю у відповідних міжнародних організаціях та договорах і як наслідку, постійного санкційного впливу.

Проаналізувавши широкий комплекс наявної інформації щодо, Північної Кореї, можна стверджувати про відсутність системної державної політики з формування зовнішньополітичного іміджу держави. Використання у рамках власної публічної дипломатії технології «пропагандистської фотографії» не здійснюють якісного інформаційного впливу для трансформації уявлення про Північну Корею у зовнішньої спільноти.

Класичні технологічні системно-утворюючі чинники формування зовнішньополітичного іміджу Північної Кореї функціонують у рамках створення її негативного зовнішньополітичного іміджу, що базується на об'єктивних характеристиках.

У рамках подальшого наукового дослідження було б за доцільне більш комплексно дослідити технологію публічної дипломатії Північної Кореї – «пропагандистські фотографії» у контексті вироблення інструментів протидії такій технології чорної пропаганди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Осадчук І.Ю. (2016). Політичний режим Північної Кореї (1991-2016 рр.): тоталітаризм чи посттоталітаризм? Вісник Маріупольського державного університету. 2016, № 17. С. 216-225. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Osadchuk_North-Korea_Polit_regime.pdf.
2. ADASTRA (2020). Держава 38-ої паралелі: погляд Північної Кореї на міжнародні відносини. Аналітичний центр ADASTRA. 20 січня 2020 р. URL: <https://adastra.org.ua/blog/derzhava-38-oyi-paraleli-poglyad-pivnichnoyi-koreyi-na-mizhnarodni-vidnosini>.
3. Freedom House. (2023). Freedom in the World. Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world>.
4. Freedom House. (2023). Our Issues. Freedom House. URL: <https://freedomhouse.org/issues>.
5. Hellmann O., Oppermann K. (2022). Propaganda photographs as a tool of North Korean public diplomacy: an experimental analysis of the Kim Jong-un effect. Cambridge Review of International Affairs, May. URL: https://www.researchgate.net/publication/360475547_Propaganda_photographs_as_a_tool_of_North_Korean_public_diplomacy_an_experimental_analysis_of_the_Kim_Jong-un_effect.
6. Nishizawa L., Duan A., Albert E. (2022). What to Know About Sanctions on North Korea. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/background/north-korea-sanctions-un-nuclear-weapons>.
7. North Korea in the World. (2023). Diplomatic Relations and Embassies. URL: <https://www.northkoreaintheworld.org/diplomatic/countries-have-established-diplomatic-relations-dprk>.
8. North Korea in the World. (2023). North Korean membership in international organizations. URL: <https://www.northkoreaintheworld.org/multilateral/international-organizations>.
9. The Diplomatic Service of the European Union. (2022). DPRK and the EU. EEAS. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/dprk-and-eu_en#15726.
10. The Guardian. (2021). Rollercoasters, horses and weight loss: 10 years of Kim Jong-un image politics. December. URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/dec/17/kim-jong-un-image-politics-north-korea-official-portraits>.
11. The Observatory of Economic Complexity. (2023). China (CHN) and North Korea (PRK) Trade. URL: <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/prk>.